

liti, zakaj dal vam je prostost, da letate, koder hočete; tudi vam je dal obleko, dvakratno in trikratno. Hvaležne mu morate biti, ker je ohranil vaš zarod v Noetovi ladji, tako da se vaša vrsta ni zmanjšala. Tudi mu bodite hvaležne za živi zrak, ki ga je on za vas odločil. In povrh vsega: ve ne sejete in ne žanjete, in Bog vas hrani in vam daje reke in studence v pijačo. Daje vam gore in doline v pribežališča, in visoka drevesa, da stavite ondi svoja gnezda, in čeprav ne znate ne tkati ne šivati, Bog vendar oblači vas in vaše otročiče. Tako vas torej res zelo ljubi vaš Stvarnik, ko vam izkazuje toliko dobrot, in zato se varujte, sestre moje, greha nehvaležnosti in si vedno prizadevajte, da boste hvalile Boga!»

Ko je sveti Frančišek izgovoril pticam te besede, so vse ptice odprle svoje kljunčke in začele stegovati svoje vratove in razprostirati svoje peruti in spoštljivo pripogibati svoje glavice in kazati s kretnjami in petjem, da jim je napravil sveti Frančišek največje veselje. In sveti Frančišek se je skupaj z njimi veselil in radoval in se silno čudil nad toliko množico ptic in nad prelepo njihovo raznovrstnostjo in nad njihovo pazljivostjo in zaupnostjo. Zato je v njih pobožno hvalil Stvarnika.

Ko je pa končal pridigo, je naredil sveti Frančišek nad njimi znamenje križa in jim dovolil, da se razidejo. In potem so se vse te ptice dvignile v zrak s čudovitimi spevi. Razdelile so se potem po znamenju križa, ki ga je bil naredil nad njimi sveti Frančišek, na štiri strani: en del je odletel proti vzhodu, drugi proti zahodu, tretji proti jugu, četrti pa proti severu, in vsako krdelo je odletelo prepevaje čudovite speve. (Iz Fioretti di san Francesco XV.)

Priredil J. F. S.:

Za večno krono.

Igrokaz v treh dejanjih z živo sliko.

II. DEJANJE.

Zelo bogato in razkošno opremljen salon v Mantovi. Če mogoče: oklepi, orožje, opreme vitezov in plemičev, vmes palme in drugo južno rastlinje.

I. prizor.

Alojzij, Rudolf, Hugo Goldoni.

(Alojzij sedi ob strani in čita knjigo. Rudolf sedi prevzetno v stolu s prekrizanimi rokami. Hugo sedi na mizi in igra kitaro, poje pesem. Hugo in Rudolf pijeta vino.)

Rudolf (odstavi čašo in se smeje): Tako, bratec Alojzij, pij z nami! Vsa Mantova je praznična, le ti si čudak. (Pije in da bokal Hugonu.)

Hugo (odvrne bokal Alojziju): Ne daj se prositi. Oče želi, da se veseliš z veselimi. Ali si ježa pojedel, da glédaš tako kisló v knjigo? (Z Rudolfom se smejita.)

Rudolf: Gotovo računa, koliko časa bo potratil pri konjski dirki. (Smeh.)

Hugo (položi prst na nos): Zdaj vem! Tuguje — odtod tako žalosten obraz.

Rudolf: Čemu neki tuguješ?

Hugo: Mladi vojvoda Vincencij praznuje danes svojo poroko z lepo Eleonoro, hčerko starega vojvode iz Toskane. Včasih je z njo vsak dan občeval v Toskani. (Drži nagajivo prst na nosu.)

Rudolf (se posmehuje in zvito ogleduje Alojzija): Aha, že res! Kaj misliš ti?

Hugo: Ljubosumen je, drugega nič. (Smeh.)

Alojzij (pogleda oba resno, nato proseče, in čita dalje).

Rudolf: To je res dobro! Tu tiči torej zajec! Kdo bi si bil mogel kaj takega misliti o mojem bratcu?

Hugo (zaničljivo): Te pobožne pa že moramo poznati. Če ga je tudi Vincencij prehitel in mu pregovoril dekle, še vseeno lahko vidi poslanstvo slavnostne igre, ki se bodo danes igrale v čast njegovemu oboževanemu plamenu. (Bučen smeh.)

Alojzij (se zamišljeno dvigne): Bog vama odpusti, kakor vama jaz odpuščam. (Odide.)

Hugo (gleda za Alojzijem nekoliko užaljen): Oho, temu se pa človek hitro zameri.

Rudolf: Stavim kupó falernca, da gre zdaj spet v jezuitski kolegij opravljat duhovne vaje svetega Ignacija.

Hugo: Ne razumem, da najde knežji sin nad takim početjem svoje veselje.

Rudolf: Mi marsikaj ne razumemo. Njegova pokora je tako velika kot njegova pobožnost in ponižnost. Brat-laik pri jezuitih, ki mu streže, mi je pravil, da se čudi, kako more živeti ob tako pičli hrani. Ali še upa oče na najin vpliv, da bi ga pregovorila! Zdi se mi, da bo najino prizadevanje najbrž zaman. In krona mejnega grofa?

Hugo: To dobiš ti! Pazi, čez čas boš itak uvidel, da imam prav!

Rudolf (se dvigne): Pridi, pojdiva na slavnostni prostor.

Hugo: Tako je, zlati prijatelj. Naužijva se življenja v vseh oblikah. (Odideta roko v roki.)

2. prizor.

Alojzij, p. Ahil.

(Vstopita vtopljena v prijeten razgovor.)

P. Ahil (šaljivo): Tako, te pompozne dirke, vseh kratkočasnosti, ki valovijo in donijo tu zunaj, se noče moj Alojzij v ničemer poslužiti in nič vedeti o tem? Pomisli, pozneje ti bo morda kdaj žal, pa kesanje bo prepozno.

Alojzij: Nikdar, dobri, skrbni oče! — Kaj mi koristijo vse veselice, vse prijetne ugodnosti za večnost?

P. Ahil: Glej ta krasni svet, veličastno solnce na nebu! Smeji se naši bogati, srečni deželi. Poslušaj petje veselih ljudi; poglej, kako se naslanjajo ob jedi in pijači s stoterimi šalami. Vse, vse — — — ti pa se hočeš vsemu odtegniti in zakopati v naš tihi samostan, ki nudi le brezpogojno pokorščino?

Alojzij (prime patra za roke in motri ga željno): Da, oče, to bo moje življenje. Le predolg mi bo čas, preden bom dosegel zaželjeni cilj.

P. Ahil: In oče?

Alojzij: Zdaj sem še v njegovi oblasti. On mi odločuje in zapoveduje. Pomisli pa naj, da je Bog tisti, ki me kliče, ki me vabi v Jezusovo družbo. Če se protivi mojemu poklicu, se s tem protivi svojemu Bogu.

P. Ahil (ko se oba počasi izprehajata): Njega jezi le tvoja preostra pokora. Govoril je o tej zadevi z zdravniki, ki naj bi te odvrčali od posta.

Alojzij (se smeji): Predober in preveč skrben je moj oče. On ve, koliko mi koristijo taka mala zatajevanja. — Da bi mogel in znal Boga tako ljubiti, kot zasluži!

P. Ahil: Verjemi, velikega in srečnega te hoče napraviti že tu na zemlji

Alojzij: Tisti je velik, ki zaradi Boga vse žrtvuje in vse zapusti.

P. Ahil: Tako govori knežji sin 16. stoletja?

3. prizor.

Prejšnja, Jakob, dva otroka.

Jakob (vodi otroka, ki nosita polne predpasnike cvetic): Le pojdiva, le pojdiva, otročička, k vajinemu prijatelju in dobrotniku, kamor vaju tako mika. (Odide.)

Alojzij (zelo ljubeznivo napram malima): Peter, Lucija, vidva me iščeta?

Otroka (mu dasta cvetic): Prinašava ti cvetic!

P. Ahil (opazuje v ozadju s prekrizanimi rokami ta prizor): Kako ljubka slika!

Alojzij: Lili je prinašata, moje ljubljene? To je lepo, zelo lepo. (Da jima roke in pogladi ju po kodrastih glavicah.)

Alojzij (pokaže na cvetice): Te nežne cvetice, častiti oče, mi nadomeščajo knežjo krono.

P. Ahil: Blagoslovi te Bog in tvoj otroškočisti razum! (Odide.)

Alojzij (sede na stol in pritegne k sebi otroka): Tako, moja mala, zdaj se bomo spet razgovarjali, kajne?

Otroka: Seveda, pa še kako rada!

(Jakob vstopi.)

Alojzij: Jakob, kakšnih novic prinašaš?

Jakob: Dvorjan naznanja svoj obisk. Tudi Rudolf je pri njem.

Alojzij: V božjem imenu! (Jakob se oddaljuje z otrokoma.) Zdjaj pa lepo domov. Zahvaljujem vaju za krasne cvetice, jutri bomo naprej kramljali. Ostanita pridna! Bog vaju blagoslovi, moja ljuba! (Otroka mu poljubita roko in odideta.)
(Zase): Še bodo silili vame, da bi me odvrnili od mojega sklepa. Z vsemi očmi preži svet na dušo, ki se hoče posvetiti Bogu.

4. prizor.

Alojzij, Rudolf, Franc del Turco.

Alojzij (pozdravi del Turca): Gospod dvorjan, kaj vas je napotilo k meni?

Del Turco: Z vašim očetom sem govoril. Iskal vas je. Pravkar je govoril z vašim spovednikom, patrom Ahilom.

Alojzij: Dobri oče! Koliko skrbi si napravlja po nepotrebnem!

Del Turco: Vse zaradi vas. Uprav neljubo mu je, ker vas ni našel na veselici.

Alojzij: Mnogo večje veselje sem doživel, ker sta me obiskala dva revna otroka.

Del Turco: Že res — toda vse o pravem času in kadar je na mestu. Ne odtegujte se očetovi želji. Dajte svetu, kar mu gre!

Alojzij (resno): Kaj pa daje svet Stvarniku?

Rudolf (hitro stopi med njiju): Tega mi danes, na dan naše proslave, nočemo vedeti. Oglej si, kar danes razkazuje in nudi Mantova. Vsi mladi plemenitaši so navzoči. Po cestah kar mrgoli viteških vpreg, ki se med seboj kosajo v dragocenem orožju in obleki. Neverjetne vsote so že stavljene na najboljše konje.

Del Turco: Naš mladi prijatelj Hugo Goldoni, ki mu je vaš oče zelo naklonjen, je tudi navzoč in zelo razvnet.

Alojzij: Pa čemu vse to? Kaj koristi to za večnost? (Oba delata že nepotrepežljive kretanje.) Moj načrt ostane neomajen, trden. Z veseljem se odpovedujem svetu, ki ga znate vi tako živo slikati in ščititi. Stremim le po tistem samostanu.

Rudolf (del Turcu): Tako govori vedno, pa naj govorimo o dobrem ali o slabem.

Del Turco: Ali mislite, da je ta načrt vseč vašemu očetu? To bo še vojska med vama!

Alojzij (razvnet): Krona, za katero se bojujem, je vredna več kot le vročega boja.

Del Turco: Očetu moram sporočiti odgovor. (Oba odideta.)

Alojzij (srčno): Da, več ko vročega boja je vredna krona večnosti, po kateri stremim z vsemi silami in močmi. Moj Bog, s tvojo milostjo sem zaznal za svoj sveti poklic; zato mi pomagaj dalje! (Poklekne pred Marijino sliko): In ti, Brezmadežna, ljubljena mati Marija! Ti si moja priprošnjica, moje upanje. Ljubim te, najmilejša Gospa in vladarica! Tebi podarim po Jezusu, tvojem Sinu, vse svoje upanje, vse — samega sebe. Pomagaj mi v boju za večno krono, o Mati usmiljena, ljuba Mati, pomagaj v boju, pomagaj mi k zmagi. Amen.

5. prizor.

Alojzij, Hugo Goldoni.

Hugo (vinjen, stoji razkoračen, roke v bokih, se spusti v bučen smeh; Alojzij se mirno dvigne): Ha-ha-ha-ha! Glej ga no, glej pobožnjaka! Tu kleči in moli, ko se zunaj ves svet od same zabave postavlja na glavo.

Alojzij (zelo vljudno): Dobro, da vsaj jaz stojim še na nogah.

Hugo: Povej mi vendar, kaj se godi letos s teboj, da se unikaš vsaki zabavi? Lansko leto si vsaj še prijezdil na oslu k dirki in se pridružil — seveda med gledalce visoke gospode. No — nekaj, tudi to je bilo nekaj.

Alojzij: Takrat sem imel ozire do dejanj, ki jih ti zasramuješ. Ljudstvo raja in se smeje — pa vedi — jaz se tudi smejim svetu.

Hugo: Poslušaj! Prišel sem s trdno vero, da ugodim naročilu tvojega očeta. Dovesti te hočem nazaj k pravi pameti — slišiš? Bodi spet naš, pojdi z menoj! (Hoče zagrabititi Alojzija za roko, toda ta se mu previdno in počasi izmuzne.) Razumeš? Torej pojdi — ali pa nisi odslej več moj prijatelj!

Alojzij (proseče): Pusti mi svobodno voljo, Hugo! Ne predpisuj mi, kakor tudi jaz tebi ne!

Hugo: Ti tedaj nočeš?

Alojzij: Ne! Posvetil sem se samo Bogu.

Hugo: Neumnost! Ob priliki take prireditve? Tukaj v Mantovi, kjer so bojne slutnje nakopile znake zmage in bogastva; v kraju, ki razgrinja toliko pestrosti in veličine. Tvoje srce pa ostaja popolnoma ravnodušno. Ali nameravaš zbežati iz sveta?

Alojzij: Take izgube so moj dobiček.

Hugo (se jezno prestopi): Seveda! Izguba knežje krone — ali bo to tudi tvoj dobiček?

Alojzij: S to izgubo še nisem predrago plačal pravice, da služim Bogu in njegovi Cerkvi.

Hugo (ostro): Razumi, kdor hoče. Moje potrpljenje je izčrpano.

Alojzij: Prosim, govoriva o čem drugem.

Hugo: Ne, izpolnil bom le svojo voljo — ali pa se razideva kot sovražnika. Najnižji uslužbenec tvojega očeta bi se zahvalil za tako početje, tako življenje, kakor živiš ti. (Jakob vstopi.)

Alojzij: Bodiva prijatelja, Hugo!

Hugo: Da, pod pogojem, da se udeležiš prireditve.

Alojzij: Čemu neki? Dovolj mi, da ostanem tu v miru.

Hugo: Ali je to tvoja zadnja beseda?

Alojzij: Prosim, dovoli mi, da ostanem.

Hugo (vrže proč rokavico): Dobro, ločiva se kot sovražnika. Samo en nasvet ti bom še izrekel. Deni v svoj grb oslovsko glavo! (Z zaničljivim posmehom odide.)

6. prizor.

Alojzij, Jakob.

Jakob (gleda jezno za odhajajočim; Alojzij si za hip zakrije obraz z roko): Taki nastopi s mojim gospodom so mi pa odveč. Oslovska glava v grbu bi najbolje pristojala tebi, grof Goldoni, in nikomur drugemu.

Alojzij (prijazno): Ne jezi se zaradi tega, Jakob.

Jakob: Človek se ne more zatajiti, če gleda tako vnebovpijočo krivico.

Alojzij: Koliko krivic je pretrpel Zveličar!

Jakob: Kaj takega prenese le svetnik — mene kar duši v grlu. Ne morem več trpeti tega grofa, razuzdan človek je. (Hodi divje okrog.)

Alojzij: Kar Bog dopusti, je vselej v naše dobro. Vsako ponižanje je v našo slavo.

Jakob: Ali se spominjate, kako sirovo vas je napadel, ko ste vrgli v ogenj oni pohujšljivi viteški roman, ki vam ga je posodil?

Alojzij: Od tedaj mi ni nihče več posodil take knjige.

Jakob: Vi ste tudi napram Lovrencu mnogo predobri. V Rimu živi pohujšljivo življenje in obrekuje slavno hišo Gonzaško. Kot star, zvest služabnik tega ne odobravam. Boli me.

Alojzij: Vidiš, to je ravno vzrok, da podvojiva molitev za njegovo spreobrnjenje.

Jakob (zmaje z glavo in odhaja): Ne pridem mu do kraja. Le svetniki znajo biti tako potrpežljivi. Moj Alojzij je že eden izmed njih. (Odide.)

7. prizor.

Alojzij, p. Ahil.

P. Ahil (vstopi živahen in da Alojziju roko): Mir s teboj! Prinašam ti veselo novico.

Alojzij (vesel): Šmem vedeti? Moja je, moja slabotna molitev znabiti uslišana?

P. Ahil: Deloma že. Govoril sem z očetom. Čeprav s težkim srcem, sva se končno le sporazumela. Sprijaznil se je z mislijo, da se boš odpovedal kroni. (Alojzij ganjen razprostre roke.) Ne dovoli ti pa vstopiti v jezuitski red . . .

Alojzij: To je rekel?

P. Ahil: Ljubše mu je, da dosežeš visoke duhovske časti, postaneš kardinal, nikdar pa ubog redovnik.

Alojzij: Moj Bog, zahvaljujem te! Pripravil si očeta, da razumeva položaj. Zato sem mu neizmerno hvaležen. Polagoma bo že še naprej dovolil. Led je prebit.

P. Ahil: Toda imela bosta nove boje.

Alojzij: Bog me pogloblja v moj poklic, njemu ostanem zvest. Molite zame, prečastiti, molite zame mnogo, mnogo.

P. Ahil (s povešenimi rokami): Povej mi samo to, moj sin! Kako si prišel do tega, da si si izvolil ravno naš revni jezuitski red?

Alojzij: Čital sem spise vašega Petra Kanizija.

P. Ahil: Blagoslov ti je naklonila dobra knjiga. Da bi se res mladina vselej osrčevala za dobre knjige!

Alojzij: Zaupanje, ljubezen do Boga in molitev mi je pomagala. — Čital sem z veliko vnemo indijska pisma, v katerih poročajo jezuiti, misijonarji, o svojih uspehih. Iz njih veje pravi duh apostolske marljivosti in gorečnosti.

P. Ahil: Odtod veselje, s katerim poučuješ ob nedeljah revne otroke v veri?

Alojzij (prisrčno): Navadno sprejemam za to dragoceno plačilo, nežne cvetke (pokaže nanje), simbol nedolžnosti, ki jih tako ljubim. — Ali naj poiščem očeta?

P. Ahil: Kakor želiš, moj sin! (Oba odideta.)

8. prizor.

Jakob (prinese večročen lestenec in ga postavi na mizo. Zagrne okna z zastori, pospravlja in govori): Noč bo! Na nebu svetijo že prve zvezde. Slavnostni prostor je razsvetljen s tisoč lučcami v najrazličnejših barvah. Glava marsikaterega udeleženca je pa že tudi razsvetljena. Siromašni Hugo seveda ni izvzet. Mrzim tega širokoustneža, to blestečo gos. Tu doli prirejajo razkošne pojedine, kjer se ponujajo s sladkim sadjem in pastetami, v steklenicah kuhanimi kapuni, ribami in divjačino — vse v zapravljivi ošabnosti. Gostje nezmerno jedó in pijó, zapravljajo imetje in svojo čast. — Moj ubogi mladenič pa živi — v nasprotju z onimi — v sredah, petkih in sobotah zgolj ob kruhu in vodi. Tako zadošča Bogu za grehe drugih. Potem naj mu pa ne bodo osorni? Pfu, tak svet! (Stopi bolj v ospredje.) Župnik jih je pravilno ožigosal preteklo nedeljo, ko je rekel, da takih požeruhov in oboževaljev konj ne more rabiti ne država, še manj pa Cerkev. To niso možje, ki smo jih potrebni v naših resnih časih. Bog pozove rešitelje svojemu ljudstvu iz puščave, od pluga in iz skednja, pa ne od razkošja, ničemurnosti in lenobe. (Pogleda ven.) Grof prihaja, njegov obraz je resen. (Hiti urejevati.)

9. prizor.

Jakob, don Ferdinand.

Don Ferdinand (nervozno): Kje je Alojzij?

Jakob: Oprostite, ne vem, gospod grof.

Don Ferdinand: Pojdi in poišči ga, ker želim takoj govoriti z njim.

Jakob: Dobro, gospod grof! (Gre boječe k vratom.) Dovolite svobodno besedo staremu služabniku.

Don Ferdinand (prijazno): No?

Jakob: Mladi grof Goldoni je — (požira) — ne smem izreči, kar mislim.

Don Ferdinand (svareče): Le ne preglasno! Ali si jezen nanj?

Jakob: In še kako! Da bi smel, kar želim in nameravam! (Napravlja pesti.)

Don Ferdinand: Kaj se je zgodilo?

Jakob: Z našim mladim gospodom, plemenitim Alojzijem, je pretrgal prijateljstvo, ker ta ni hotel v to razbrzdanost.

Don Ferdinand: Delal je po moji želji.

Jakob (vzhičen, razburjen do skrajnosti): Rekel je, da naj si vzame Alojzij oslovsko glavo v grb. Pri tem se je pa smejal kakor satan.

Don Ferdinand (prepaden): Tako, tako!

Jakob: Sam bo jutri sličen bolj opici s svojo pijano glavo, ki bo velika kot zrela buča. Privoščim mu to, temu lahkoživemu patronu. (Odide.)

10. prizor.

Don Ferdinand (premišljuje): Sovražim to vest. Sin mojega najboljšega prijatelja se prepira z mojo rodbino? Vendar, res je lahkomiseln patron. Naš zvesti in vdani Jakob ima prav. Alojzij se močno razlikuje od njega, toda sovražstvo mrzim. Da bi to ne bilo prišlo, kaj bi dal!

(Zastor pade.)

